

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

4 Mayıs 1937 tarihinde TBMM’de Bakanlar Kurulu “Dersim Tenkil Kararları” ile başlayan ve tarihe “Dersim Katliamı” olarak geçen ve üzerinden 87 yıl geçmesine rağmen Dersim halkı katliamın izlerini hala taşımaktadır. Resmi verilere göre; 13 bin 160 kişinin katledildiği, 11 bin 818 kişinin sürgün edildiği Dersim Katliamı, 1938’in sonuna kadar sürmüştür. Binlerce sivilin hayatını kaybettiği, binlerce insanın sürgün edildiği, yüzlerce köyün boşaltılıp yakıldığı, yüzlerce kız çocuğunun evlatlık olarak verildiği katliamın sonunda Seyit Rıza ve oğlunun da aralarında olduğu Dersim’in önde gelen halk önderleri idam edilmiş ve mezar yerleri halen gizlenmektedir. Son dönemlerde Dersim Katliamı konusunda siyasi ve toplumsal duyarlılık ve yüzleşme, geçmişe oranla artmış olsa da hala olması gerekenin çok uzağında bulunduğu bir gerçektir.

Bu bağlamda Dersim 38 Katliamıyla ilgili devletin tüm arşivlerinin açılması, tüm gerçeklerin ortaya konulması, bilimsel ve objektif olarak belgelerin incelenmesi, bu acıyı yaşamış halkın manevi, maddi tüm zararlarının tazmin edilmesi amacıyla Anayasa’nın 98. TBMM İç tüzüğü’nün 104 ve 105. Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

Celal FIRAT

İstanbul Milletvekili

Ayten KORDU

Tunceli Milletvekili

GEREKÇE

87 yıl önce dönemin hükümeti ve ülkeyi yönetenler, Cumhuriyet tarihinin en karanlık sayfalarından birine imza atmıştır. 4 Mayıs 1937 tarihinde, 'Tunceli Tenkil Harekâtı' kararıyla Dersim'de başlayan harekât sonucunda Resmi verilere göre; 13 bin 160 kişinin katledildiği, 11 bin 818 kişinin sürgün edildiği kayıtlara geçmiştir. Binlercesi topraklarından kopartılıp sürgüne gönderilirken binlerce Dersim'li çocuk kaybedilirken, özellikle kız çocuklar evlatlık verilerek ailelerinden koparılmıştır. 4 Mayıs 1937 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla başlatılan Dersim harekâtı sonucu resmi kayıtlara göre 13 bin 160 kişi olsa da resmi olmayan kayıtlara göre 50 binin üzerinde insan katledilmiş, on binlerce insan ise kültüründen, inancından, tarihinden ve toprağından koparılarak zorla göç ettirilmiştir.

Dersim, 1879 Tanzimat ile birlikte "Dersim" adıyla vilayet olarak kurulmuş, Cumhuriyet döneminde ise "Munzur Vilayeti Teşkilatı ve İdaresi Hakkında Kanun Layihası" görüşmelerin başladığı 7 Kasım 1935 tarihine kadar devletin tüm resmî belgelerinde Dersim" olarak kabul edilmiştir. Ancak bu süreçte görüşmeler devam ederken dönemim İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın teklifiyle Dersim isminin "Tunceli" olarak değiştirilmesi kabul görmüştür. Bu kabul ile birlikte Dersim'in ismi 25 Aralık 1935 yılında TBMM'de kabul edilen ve 2 Ocak 1936 Resmî Gazete yayımlanarak yürürlüğe giren bir kanunla, Dersim halkının iradesi yok sayılarak, tarihsel geçmişi ve kültürel bir değeri olmayan Tunceli olarak değiştirilmiştir. Sonrasında İstiklal mahkemesinde göstermelik ve asılsız suçlamalarla yargılanarak 15 Kasım 1937 tarihinde Seyit Rıza ve arkadaşları Elâzığ Buğday Meydanında idam edilmiştir.

Dersim halkının 1937-1938 yıllarında karşı karşıya kaldığı devlet şiddeti bu toprakların tarihinde ne ilk ne de son olmuştur. Yüzyıllar boyunca halklar defalarca muktedirlerin şiddet dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyet yıllarında da halka yönelik şiddet ya doğrudan hükümetler ya da resmî ideolojiden beslenen odaklar tarafından gerçekleştirilmiştir. Çorum, Maraş, Sivas katliamları, Kürt halkının 1990'lı yıllarda ve bugün karşı karşıya kaldığı baskı, zulüm ve katliamlar bu zihniyetin devamı olmuştur.

Bugün Dersimlilerin talepleri çok açıktır: Katliamla özdeşleşen ‘Tunceli’ adı değiştirilmeli, ‘Dersim’ adı iade edilmeli; Seyit Rıza ve arkadaşlarının mezar yerleri açıklanmalı; 1937-38 döneminde sürgün edilen Dersimlilerin zararları tazmin edilmeli; ailelerinden alınarak başkalarına verilen Dersim’in kayıp kızlarının akıbetleri ortaya çıkarılmalı; Genelkurmay arşivleri olmak üzere bütün arşivler açılarak tarihi yüzleşme sağlanmalıdır.

Devletin Dersim Katliamı başta olmak üzere bu topraklarda yaşanan geçmişteki olaylarla yüzleşmesi ve bu olaylarla ilgili arşivleri ortaya çıkarması gerekmektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan 23 Kasım 2011 tarihinde yaptığı bir konuşmada *‘Dersim’de, adım adım çerçevesi çizilmiş, bahaneleri hazırlanmış bir operasyon var. Çeşitli tarihlerde Dersim raporları hazırlanıyor...1937, 1938 ve 1939 yıllarında Dersim’de maalesef büyük bir dram yaşanıyor. Havadan, karadan, toprakla, hatta gaz bombalarıyla, Dersim’de hareket eden her şey, çocuklar, kadınlar katlediliyor...’* diyerek katliamın boyutlarını gözler önüne sermiştir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan’ın başbakan olduğu dönemde Dersimlilerden özür dilemesi bir adım olarak görülse de sadece soyut ifadelerle tarihe geçmesi açısından yetersizdir. Gerçek bir özür dileme ve bu konudaki iyi niyet göstergesi olarak Türkiye Cumhuriyet’inin kendi tarihiyle ve geçmişiyle yüzleşmesine dair Tunceli ilinin isminin tarihi geçmişi olan ve bir kültürü yansıtan “Dersim” ismi ile değiştirilmesi başta olmak üzere, Dersim ile ilgili devletin tüm arşivlerinin açılması, tüm gerçeklerin ortaya konulması, bilimsel ve objektif olarak belgelerin incelenmesi, araştırma komisyonlarının kurulması ve bu acıyı yaşamın halkın manevi, maddi tüm zararlarının tazmin edilmesi gerekmektedir.

Özetle kamuoyunda bilinen belge, bulgu ve ulaşılan kayıtlar, raporlar ve tanıkların ifadelerine göre Türkiye Cumhuriyeti planlı ve bilinçli bir şekilde Dersim’de telafisi olmayan büyük bir felaket yaşanmıştır. Ancak bugün dahi Dersim katliamına ait arşivler açılmamış olmasından dolayı Dersim üzerindeki sis perdesi hala kaldırılamamıştır. Bu nedenle Dersim 38 Katliamının tüm boyutlarıyla araştırılması, o döneme ait tüm arşivlerin açılması, büyük felaket suçunu işleyenlerin tespit edilmesi ve Dersim’de işlenen katliamla yüzleşilmesi amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir.

1	Şenol Çiftçioğlu	Van	A. M. M.
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	G. Otu
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	D. M. D.
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	N. D.
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	H. T.
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	Ö. F. G.
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	Ö. S.
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	A. D.
9	Mehmet Kamaç	DİYARBAKIR	M. K.
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	Z. U.
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	K. T.
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	H. O.
13	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	S. Ç. Ö.
14	YILMAZ HUN	İĞDIR	Y. H.
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	Ö. B.
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	S. E. S.
17	ALİ BOZAN	MERSİN	A. B.
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	A. K.
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	Ö. Ö.
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	H. B.